

[ย่อ ย วิ ท ย า น ิ พ น ธ์]

อ้อมใจ วงษ์มณฑา

นักวิชาการอุดมศึกษา

สถาบันพัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

แนวคิดซูฟีของ “กลุ่มดะวะฮ์ระดับลิฆ” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

เมื่อกล่าวถึงศาสนาอิสลาม สังคมโดยทั่วไปมักจะมองเป็นภาพเหมารวม โดยอาจจะมองพี่น้องชาวมุสลิมเป็นคนกลุ่มเดียวที่ปราศจากความแตกต่างไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่หรือเขตวัฒนธรรมใด ขณะที่อีกบางส่วน ก็พอจะรับรู้ความแตกต่างในเชิงแนวคิดที่ก่อให้เกิดศาสนาอิสลามมีกลุ่มแนวคิด ตลอดจนวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่สามารถรับรู้ในรายละเอียดได้

คอลัมน์พิเศษ “ย่อยวิทยานิพนธ์” ฉบับนี้จะบอกเล่าเกี่ยวกับแนวคิดซูฟี ข้อมูลที่น่าสนใจนี้เป็นรายละเอียดส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ชิ้นสำคัญที่ผ่านการศึกษาวิจัยเอกสาร สังเกต และเข้ารับฟังคำบรรยายของผู้นำกลุ่มดะวะฮ์ระดับลิฆ ณ ศูนย์มัสกิสยะลา เรื่อง “แนวคิดซูฟีของกลุ่มดะวะฮ์ระดับลิฆในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย” ของมะซาการีอาแด มหำบัณฑิตอิสลามศึกษา พ.ศ. 2543

ในเชิงทฤษฎี “ซูฟี” หมายถึง ผู้ที่เลียนวิถีชีวิตแบบตะเศวูฟ ส่วนนิยามในทางปฏิบัติระบุว่า ซูฟีคือกลุ่มมุสลิมที่เลียนวิถีชีวิตแบบตะเศวูฟ มุ่งเน้นการปฏิบัติด้านตะเศวูฟเพียงด้านเดียว ใช้ชีวิตอย่าง

สันโดษและสมถะ มีการทรมานตนเอง ฝึกฝนร่างกาย เพื่อทำความสะอาดจิตใจและบรรลุนิคมสำเร็จในการรู้จักพระองค์อัลลอฮ์

“ซูฟี” เป็นคำที่กำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 2 ของอิญเราะฮ์ศักราชอันเป็นยุควิฤตในสังคมมุสลิม ทำให้นักซูฟีมีแนวคิดของตนเองเป็นหลัก จากนั้นได้วิวัฒนาการแพร่หลายทั่วโลกมุสลิมในนามของตอรีเกาะฮ์ที่หลากหลาย เช่น กอดิริยะฮ์ (Qadiriyyah) ริฟายยะฮ์ (Rifa'iyah) สุฮาร์วอร์ดียะฮ์ (Suharwardiyah) ฮาติมียะฮ์ (Hatimiyah) ฯลฯ

การวิวัฒนาการและการแพร่กระจายของนักซูฟีทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีที่แตกต่างกัน แต่นักซูฟี

**“ซูฟี” หมายถึง ผู้ที่เลียนวิถีชีวิตแบบ
ตะเศาว์ฟ ส่วนนิยามในทางปฏิบัติระบุว่า
ซูฟีคือกลุ่มมุสลิมที่เลียนวิถีชีวิตแบบ
ตะเศาว์ฟ มุ่งเน้นการปฏิบัติด้าน
ตะเศาว์ฟเพียงด้านเดียว ใช้ชีวิตอย่าง
สันโดษและสมถะ มีการทรมานตนเอง
ฝึกฝนร่างกายเพื่อทำความสะอาดจิตใจ
และบรรลุ ความสำเร็จในการรู้จัก
พระองค์อัลลอฮ์**

ยังมีแนวคิดและทฤษฎีหลักที่สำคัญ เช่น เตฮาฮิดและ
มะอริฟาฮ์ ฮุญาอะตะฮ์ อัศลิยาฮ์อะฮ์วัตตะฮ์ ซิกรุลลอฮ์
ซุฮุด ตะวักกุล ฯลฯ คำว่า “ตะวะฮ์ดัตบิลีหม”
เป็นคำที่เริ่มใช้โดยท่านเมอลานาอิลยาซ ผู้ก่อตั้งกลุ่ม
ตะวะฮ์ดัตบิลีหม มีความหมายถึงกลุ่มที่ทำงานเชิญชวน
มวลมนุษยชาติสู่พระองค์อัลลอฮ์ (ซุบฮานะฮ์วะตะอาลา)
และเผยแพร่สารของพระองค์ด้วย กลุ่มตะวะฮ์ดัตบิลีหม
เกิดขึ้นครั้งแรกในเขตเมฆาต ประเทศอินเดีย
เมื่อปี พ.ศ. 2477 โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์
จากนักวิชาการมุสลิมติวานที่ได้รับความนิยมซูฟีจาก
ตอร์เกาะฮ์กอติริยะฮ์ ซิซติยะฮ์และนักฆบันตียะฮ์ผ่าน
ท่านซาฮ์ลียะฮ์คอลลอฮ์ อัลละฮ์ลาฮีและโรงเรียน
ดาร์อุลอุลุม ณ เมืองติวาน จากนั้นได้แพร่หลาย
สู่ประเทศต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. 2508 กลุ่มตะวะฮ์ดัตบิลีหมได้เข้ามา
ดำเนินงานตะวะฮ์ดัตบิลีหมในจังหวัดตาก ในปี พ.ศ. 2518 โดย
ประมาณ กลุ่มตะวะฮ์ดัตบิลีหมก็เริ่มเข้าสู่จังหวัด
นราธิวาส ผ่านรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียจน พ.ศ.
2536 กลุ่มตะวะฮ์ดัตบิลีหมก็ได้สร้างมัสยิดอัลนุร ซึ่งเป็น
ศูนย์มัสกิดกลุ่มตะวะฮ์ดัตบิลีหมในจังหวัดชายแดน

ภาคใต้ที่จังหวัดยะลา

เมื่อกล่าวถึงซูฟีกลุ่มตะวะฮ์ดัตบิลีหม มะซาการีได้
ให้นิยามในเชิงทฤษฎีว่าคือกลุ่มมุสลิมที่ดำเนินการ
เชิญชวนด้วยการเผยแพร่คุณงามความดีของอิสลาม
ให้กับทุกคนที่สามารถทำการติดต่อกันโดยกำหนด
สมาชิกกลุ่มให้อุทิศส่วนหนึ่งของเวลาเพื่อออก
เชิญชวนและเผยแพร่ในสภาพที่เห็นห่างจากการผูกมัด
กับพรรคการเมือง ส่วนนิยามปฏิบัติการ คือกลุ่ม
มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ใช้มัสกิดยะลาเป็น
ศูนย์กลางการบริหาร โดยมีการจัดชุมนุม พบปะ
และเยี่ยมเยียนตามบ้านเพื่อชักชวนให้มุสลิมมีความ
ศรัทธาที่เข้มแข็งและปฏิบัติศาสนกิจบางส่วน
อย่างมั่นคง

มะซาการีระบุว่าประเทศไทยเป็นประเทศ
ที่ถูกจารึกไว้ในสถิติของกลุ่มตะวะฮ์ดัตบิลีหม
เนื่องจากเคยมีการชุมนุมที่ยิ่งใหญ่ การดำเนินงานก็
มีการประสานงานระหว่างสองกลุ่มทั้งภาคเหนือและ
ภาคใต้โดยมีการแบ่งเขตการบริหารออกเป็น 7 เขต
คือ 1) เขตสามจังหวัดภาคใต้ 2) เขตอันดามัน
3) เขตอ่าวไทย 4) เขตกรุงเทพมหานคร 5) เขตภาค
ตะวันออก 6) เขตภาคอีสาน 7) เขตภาคเหนือ

ศูนย์มัสกิดยะลาจัดโยรปูเราะนา (ชุมนุมสมาชิก
เก่า) ขึ้นในเดือนสิงหาคมของทุกปี จากการชุมนุม
เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 มีผู้เข้าร่วมกว่า
หนึ่งแสนคน และมีจำนวนสมาชิกที่ได้อุทิศตนเพื่อ
ออกตะวะฮ์ (เชิญชวน) ในหนทางของพระองค์อัลลอฮ์
เป็นเวลา 4 เดือนทั้งในและต่างประเทศจำนวน
1,341 กลุ่มหรือมากกว่าหนึ่งหมื่นคน นับว่าเป็น
การทำลายสถิติจำนวนผู้อุทิศตนเพื่อออกตะวะฮ์ใน
หนทางของพระองค์อัลลอฮ์ในประวัติศาสตร์
ของการชุมนุมกลุ่มตะวะฮ์ดัตบิลีหมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตะวะฮ์ดัตบิลีหมในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีอยู่ในพื้นที่
สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก

“**ซูฟี**” เป็นคำที่กำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 2 ของฮิจญเราะฮ์ศักราชอันเป็นยุควิฤตในสังคมมุสลิม ทำให้นักซูฟีมีแนวคิดของตนเองเป็นหลัก จากนั้นได้วิวัฒนาการแพร่หลายทั่วโลกมุสลิมในนามของตอริเกาะห์ที่หลากหลาย เช่น กอดิริยะฮ์ (Qadiriyyah) ริฟาอียะฮ์ (Rifa’iyah) สุฮัรวัรดียะฮ์ (Suharwardiyah) ฮาติมียะฮ์ (Hatimiyah) ฯลฯ

แนวคิดซูฟีที่กำลังแพร่หลาย แนวคิดที่โดดเด่นซึ่งกลุ่มนี้เผยแพร่และปฏิบัติก็คือ

1. **เตาฮีด** มีการกล่าวและอธิบายคำว่า “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮุ” ชักชวนมุสลิมจนเกิดความเชื่อในการที่จะรับฟังและตอบสนองความปรารถนาของกลุ่มตะวะฮ์ฮ์บ์ลีฮ์

2. **นียามคำ่ว่า “มูจาฮะดะฮ์ฮ์”** หมายถึง การต่อสู้กับนัฟซูเพื่อสกัดต่ออัลลอฮุ ซึ่งสอดคล้องกับนียามมูจาฮะดะฮ์ที่ให้โดยบรรดานักซูฟี

3. **นียามคำ่ว่า “ฮิตายะฮ์ฮ์”** หมายถึง ความปรารถนาที่สอดคล้องกับความปรารถนาแห่งพระองค์อัลลอฮุ ซึ่งสอดคล้องกับนียามของพะนาอูที่ให้โดย ชะกีญ์ มุบาร็อก อัลญัยยาซีและอัลฆอซาลี ดังนั้นฮิตายะฮ์ตามทัศนะของกลุ่มตะวะฮ์ฮ์บ์ลีฮ์ก็คือ “พะนาอู” อันเป็นแนวคิดที่สำคัญยิ่งของนักซูฟีและเป็นเป้าหมายของมูจาฮาดะฮ์ที่ดำเนินการโดยกลุ่มตะวะฮ์ฮ์บ์ลีฮ์

4. **คุรฟีซะบิลิลลาฮุ** กลุ่มตะวะฮ์ฮ์บ์ลีฮ์เห็นชอบกับการเดินทางจนถึงขั้นชีพ อย่างอนูอัษดุลลอฮุ อัลมัฆ-ริบียะฮ์และอิบรอฮีม บุตรอัฏอิม เนื่องจากการจัดโยร์

ของกลุ่มตะวะฮ์ฮ์บ์ลีฮ์ในทุกรอบ 4 เดือนขึ้นเพื่อรวบรวมสมาชิกในกลุ่มให้ออกเดินทางในช่วง 4 เดือนต่อไป หรือหนึ่งปี หรือตลอดชีพ

5. **อັตตะวะฮ์ฮ์** ซึ่งเมาะละวี ฮัยยิด อุบัยดูลลอฮุ อัลบูกอรี ได้กล่าวถึงรูปแบบการตะวะฮ์ฮ์ของท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ว่ามี 5 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่

- การประกาศท่ามกลางชุมชน วิธีนี้ท่านจะเชิญผู้คนให้มาชุมนุมกันแล้วท่านจะประกาศคำเชิญ
- การเข้าพบกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ท่านจะพยายามไปพบปะกับผู้คนทุกสถานที่ไม่ว่าพวกเขาจะอยู่ที่ไหนก็ตาม

- การเดินทางไปสู่แดนไกลซึ่งท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) เดินทางไปเผยแพร่ที่ฏอฮิฟ โดยการเดินเท้าทั้งไปและกลับ ระยะทางระหว่างมักกะฮ์และฏอฮิฟ 50 ไมล์

- ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) มอบภารกิจการเผยแพร่ให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้รับอิสลามแล้ว

- การส่งสาส์นไปเผยแพร่แก่กษัตริย์และผู้นำของประเทศต่างๆ

นอกจากนั้นท่านเมาะละวี ฮัยยิด อุบัยดูลลอฮุ อัลบูกอรี ได้กล่าวว่า “คณะตะวะฮ์ฮ์ได้นำรูปแบบเหล่านั้นมาปฏิบัติ” แต่สำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตะวะฮ์ฮ์บ์ลีฮ์จะปฏิบัติเพียง 3 รูปแบบแรกเท่านั้น ส่วนรูปแบบที่ 4 และ 5 ยังไม่มีการปฏิบัติ เนื่องจากกลุ่มตะวะฮ์ฮ์บ์ลีฮ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ทำการชักชวนในหมู่มุสลิมเท่านั้น โดยทั่วไปแล้วรูปแบบการตะวะฮ์ฮ์ของกลุ่มตะวะฮ์ฮ์บ์ลีฮ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นรูปแบบการเคาะประตูบ้านมุสลิม เข้าพบกับบุคคลที่จะทำการเผยแพร่ เป็นการเผยแพร่แบบเข้าถึงตัวของผู้ที่ต้องการเผยแพร่เปรียบเทียบเหมือนการขายตรงระหว่างชาวมุสลิมด้วยกัน

แนวคิดการเผยแพร่โดยตรงระหว่างชาวมุสลิมดังกล่าวเป็นแนวคิดของท่าน al-Ghazali ซึ่งรากฐาน

